

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

А.О. Харенко

Уманський державний аграрний університет

Унаслідок системної кризи обсяги виробництва валової продукції сільського господарства, в порівнянні з 1990 роком, значно зменшилися. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств Черкаської області, так і України в цілому, через відсутність комплексного підходу до здійснення аграрної реформи, порушення міжгалузевого еквівалентного обміну, подрібнення та інших причин знаходиться на незадовільному рівні. Це зумовлює необхідність поглибленого вивчення теоретичних закономірностей і розробки практичних заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств різних форм власності й господарювання.

У системі заходів, спрямованих на відродження агропромислового комплексу, важливе місце належить спеціалізації та концентрації виробництва на основі раціональних розмірів.

Площа ріллі, що припадає на 1 сільськогосподарське підприємство Черкащини, за період з 1990 по 2006 рік залишилася майже без змін, проте спостерігається різке скорочення кількості працівників – на 68,0 %. На протязі 1990-1998 років відбулося збільшення вартості фондів в розрахунку на одне господарство майже в два рази. Причиною цього є індексація вартості їх, яка проводилася протягом вказаного періоду декілька разів. В подальшому, починаючи з 1998 року до 2000 року їх вартість зменшилася за рахунок списання. Починаючи з 2000 року грошовий вираз фондів почав різко скорочуватися, причиною цього є не лише їх знос, але і те, що в 2000 році формувалася майновий фонд господарств, який підлягав розпаюванню.

В останній час більше половини сільськогосподарських підприємств Черкаської області взагалі не мають поголів'я тварин (переважна кількість таких господарств знаходиться в Уманській та Корсунь-Шевченківській

агрогрунтових зонах), крім того в них на даний час знищено майже всі тваринницькі приміщення. В 2004 та 2005 роках, серед досліджуваних підприємств, в структурі товарної продукції переважала продукція тваринництва лише, відповідно, в 41 та 55 господарствах, що становило від загальної кількості об'єктів дослідження – 10,0% та 15,4% (всі вони займаються скотарством, переважно виробництвом молока (провідними серед них є СТОВ „Агрофірма „Маяк” та ПСП „Плешкані” Золотонішського району, які мають по 1000 голів корів середньорічного поголів'я, та надоюють, в розрахунку на 1 голову, понад 6000 кілограмів молока щороку); щодо галузі свинарства – дістало ефективний розвиток лише в декількох підприємствах, таких як ВСАТ „Русь” Золотонішського району (понад 8000 середньорічного поголів'я), СТОВ „Агрофірма „Маяк” Золотонішського району (близько 6000 середньорічного поголів'я), ПОП „Веселий Хутір” Чорнобаївського району (близько 3000 середньорічного поголів'я) інші підприємства області мають не більше 1000 голів).

Отже, господарства області мають зерно-буряковий з розвинутим скотарством виробничий напрямок, проте більше половини підприємств не займаються тваринництвом взагалі і лише близько 12% підприємств області спеціалізуються на виробництві тваринницької продукції. Отже, при проектуванні подальшого розвитку сільськогосподарських підприємств регіону, на основі раціональних розмірів, слід розвивати наступні виробничі напрямки: зерно-буряковий з розвинутим скотарством та з виробництва продукції рослинництва; достатня кількість виробництва зерна в усіх зонах сприяє розвитку свинарства та птахівництва.

З метою підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств в ринкових умовах нами розроблено 3 проекти перспективного їх розвитку на основі раціональних розмірів (для підприємств зерно – буряко – скотарського виробничого напрямку вони коливаються від 2999 до 3176 га ріллі; з виробництва продукції рослинництва – 2996 -3013 га; виробництва м'яса свиней – 2876 - 3016 га), заданої спеціалізації,

враховуючи наявність трудових ресурсів, пунктів переробки та збуту продукції та регіональні потреби населення в продуктах харчування станом на 2010 рік.

Згідно з проведеними розрахунками орієнтовна кількість підприємств раціональних розмірів на території Черкаської області може становити 317, з них 108 матимуть зерно – буряко – скотарський напрямок, 169 рослинницький напрямок і 40 свинарський напрямок. Загальна кількість працівників задіяних у вище згаданих підприємствах становитиме 32605 осіб.

Впровадження рекомендованих параметрів сільськогосподарських підприємств дасть можливість в 2010 році проти 2000 року збільшити обсяги виробництва: зерна в 2 рази, цукрових буряків в 9 разів, молока на 27%, м'яса ВРХ – 17,4%, м'яса свиней в 3 рази. Рівень рентабельності (49,2%) повністю забезпечуватиме самоокупність та самофінансування підприємств. Крім того, на нашу думку, державі необхідно ввести квотування продукції з метою уникнення її перевиробництва та забезпечення високих цін реалізації.

Регіональна спеціалізація господарств в умовах ринкової системи залежить від наявності кваліфікованої робочої сили, пунктів переробки і реалізації продукції. Господарства, що спеціалізуються на виробництві продукції свинарства розміщуються по 2 на район (висока концентрація поголів'я свиней негативно впливає на екологію). Підприємства рослинницького виробничого напрямку розміщуються на всій території області, проте їх концентрація зростає з сходу на захід регіону. Сільськогосподарські підприємства, що займаються скотарством можуть бути сконцентровані в Золотоніському, Чорнобаївському, Черкаському, Корсунь-Шевченківському, Звенигородському, Тальнівському, Уманському районах, де спостерігається висока концентрація населення та наявність відповідних переробних підприємств (ЗАТ „Юрія” м. Черкаси, Звенигородський та Канівський сиркомбінати, ЗАТ „Лакталіс” м. Умань).